

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

IZDAJATELJ IN LASTNIK: „KMETSKA ŽUPANSKA ZVEZA“.

Izšla dvakrat na mesec, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinske Uprave« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 30 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani.

Cena oglasa je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Vabilo

na

občni zbor „Kmetске županske zveze“

ki se vrši

v torek, 3. septembra 1912
ob 10. uri dopoldne

v posvetovalnici „Zadružne Zveze“ v Ljubljani,
Dunajska cesta št. 32, II. nadstropje.

V S P O R E D:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo tajništva.
3. Poročilo o zaključku računov z bilanco društvenega glasila »Občinska Uprava« za leto 1911 in sklepanje o računu.
4. Dopolnilna volitev odbora.
5. Razni predlogi in nasveti.

[Po §. 10 Zvezinih pravil je občni zbor sklepčen, če je navzočih ena desetina vpisanih članov.]

K najštevilnejši udeležbi vabi

Načelstvo.

Zavest občin, svetilnik naših pravic.

(Dopis s Štajerskega.)

Kakor je razvidno iz poročila v 11. številki »Občinske Uprave«, je hotela c. k. politična ekspozitura v Mozirju seveda na zahtevo okr. sodišča v Šoštanju občino Kokarje najprej potom prevoda »Povpraševalne pole« na slovenski jezik, potem pa potom žuganja z globo prisiliti, da bi ona obravnavala to na vzglavju samo nemško spisano »Povpraševalno polo«. Županstvo Kokarje pa je prevod zavrnilo, češ, da c. kr. ekspozitura ni upravičena predstavljati dopise okrajnega sodišča v Šoštanju za občino Kokarje; kajti to sodišče se nahaja v področju slovenske govorice, s tem pa ekspozitura podpira nezakonito jezikovno ravnanje tega sodišča. Županstvo torej zahteva, naj mu imenovano sodišče dopisuje v smislu določb čl. XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867. drž. zak. št. 142. naravnost in sicer v slovenskem jeziku.

Ker je imenovana ekspozitura naložila radi te odklonitve županovemu namestniku kazen 40 K, je županstvo seveda vložilo ugovor na namestnijo; potem je tožilo imenovano ekspozituro pri ministrstvu za notranje zadeve, a sodišče v Šoštanju pri pravosodnem ministrstvu na Dunaju, ter je koncem svoje pritožbe izreklo sledeče pomembne besede:

»S preziranjem naših državljanskih osnovnih pravic od strani nekaterih državnih uradov se ustvarja med nami protizakonito stanje, ki pomeni upor c. kr. uradnikov proti našim državljanskim pravicam in nam dajejo ti v tem oziru slab izgled spoštovanja do zakonov, oni pripravljajo občni nezadovoljnosti tla

ter so odgovorni za vse posledice te nezadovoljnosti.«

»Gospodom c. kr. uradnikom se konečno kličejo v spomin besede, katere je izgovoril naš presvetli cesar ob 60-letnici svojega vladanja glasom časniških poročil deputaciji uradnikov, rekoč: »Gospodje uradniki! Pri svojem uradovanju se morate ravnati vedno le po zakonu in po ničem drugem!«

C. kr. okrajno sodišče v Šoštanju in v tem slučaju tudi c. kr. politična ekspozitura v Mozirju pa prezirata vkljub temu še vedno določbe čl. XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra leta 1867. drž. zak. št. 142, kar se ne sme na nobeden način več ponoviti!«

To so zares odločne besede zavedne slovenske občine, ki pove visoki gospodi v obraz, kar ji gre. Da, občina se ne plazi po suženjsko pred državnimi uradi, temveč stoji zravnana pred njimi z resnim opominom: »Vi ste tu zaradi države in ljudstva, ne po zaradi nemštva!«

Tako zavednih občin nam je treba mnogo, potem bi naš narod ne gineval, temveč bi živel in užival svoje pravice!

Kmetski gozd.

Pogozdovanje gozdišč, posekanih do golega.

Kmetski gozd bi se po pravici ne smel nikoli posekati do golega. Ker se pa to žalibog premnogokrat vendar zgodi, nam je izpregovoriti tudi o pogozdovanju takih gozdišč.

Zakon zahteva, da se posekani gozd obnovi tekom 5 let; najboljši čas za obnavljanje je drugo leto po sečnji; čim dalje se čaka, tem slabejša postaja zemlja.

Res je sicer, da pogozdovanje nekaj stane, ali ni se treba strašiti truda in troškov, kajti to se potem bogato povrne. Delo samo pa tudi ni bogve kako težavno in nauči se ga lahko vsak v najkrajšem času. Vrhu tega pa je treba le dobre volje, in ta pride sama od sebe, ako pomislimo nekoliko, da bo, če ne nam, pa našim potomcem v veliko korist. Ne izgovarjajmo se torej, kaj bom sadil, saj jaz tega itak ne bom vžival. Pomislimo vendar, da ni nam škodovalo, če so nam naši predniki kaj boljšega pustili, in smo se nad tem le radovali; zato skrbimo tudi mi, da napravimo, če ne sebi, vsaj našim potomcem to veselje.

Ni se zanašati, da se posekani gozd pomladi sam. Če je bilo padlo drevje tako staro, da je že dajalo kalivo seme, oziroma če se je posekalo drevje, ki poganja iz štorov, potem v ugodnih razmerah ni treba, da poskrbi za naraščaj človek umetnim potom. Toda pogojev, od katerih je to odvisno, je mnogo, in bo zato pač največkrat treba, da se razsežnejše goline ali umetno pomlade po-

polnoma, ali pa vsaj, da se na njih dostavi, kar manjka.

Ker se umetno gozd pomladi ali po semenu ali po sajenicah, se nam je pred vsem odločiti, bomo li sejali ali sadili. Če le ni zemeljska plast preplitva in če je le sploh mogoče, delati jamice, naj se sadi, ne pa seje.

Ako se hoče pogozditi do golega posekani gozd, je najbolje, če se napravi jame blizu posekanih dreves in posadi sajenice v nje. V tem slučaju se potrebuje za vsak hektar kakih 3000 sajenic.

Goličave z nerodovitno zemljo naj se obsadi najpoprej s črnim borom, in še-le pozneje naj se sadi na isto mesto druga gozdna drevesa. V rodovitnih in bolj vlažnih zemljah naj se sadi pa naravnost jelke ali smreke.

Po goličavah se sadi navadno po 1 m v kvadratu ali tako, da je sajenica od druge oddaljena na vse strani po 1 m. Pri takem sajenju se potrebuje za vsak hektar 10.000 sajenic. Ako se pa sadi vrste po 1¹/₂ metra narazen in v vrstah po 1 m, se potrebuje za to približno 4500 sajenic.

V solnčnih in strmih legah in na plitvih zemljah naj se sadi bolj gosto nego v ravani in v dobri, globoki zemlji. Kajti, če se sadi bolj na gosto, zaraste in sklene se gozd poprej; v njem zrastle debla so ravna in gladka ter dajo lepši in čistejši les. Stroški za tako sajenje so sicer nekoliko večji, prihrani se pa poznejše podsajanje, ki se mora izvesti čestokrat tam, kjer se je sadilo bolj na redko.

Na skalovitem in hribovitem svetu se pa ne more pravilno saditi, zato se mora tam saditi le po onih mestih, kjer je kaj zemlje in zavetja.

Sadi se ali jeseni, dokler zemlja ne zmrzne, ali pa na pomlad, ko se zemlja stali. Sajenice, posajene v mrzlejših krajih jeseni, trpe čestokrat pozimi, posebno pa tedaj, ko se jih je posadilo na goličavo. Pogostoma jih privzdigne iz tal zmrzal. Najboljše je tedaj, ako se sadi spomladi, še preden je drevje ozelenelo, torej od meseca marca do maja v nižavah in maja meseca v hribih.

Jamice se naj napravlja v težkih in rahlih zemljah sproti z lopato ali motiko, v trdih zemljah naj se jih skopa že jeseni s krampom ali pikonom, da zemlja nekoliko sprhne ali se zdrobi. Prične naj se pa s sajenjem takoj, kakor hitro je sneg izginil in zemlja več ne zmrzuje, kajti pozneje je drugega dela dovolj.

Ako je zemljišče, ki se ima pogozditi, precej veliko, pogozdi naj se vsako leto vsaj nekoliko, kajti če se vsako leto nekoliko pogozdi, doseže se v par letih veliko.

Da se pogozdovanje obnese, treba je pravilno ravnati s sajenicami v času pred sajenjem, a nato jih tudi pravilno posaditi. Ko se jih naklada, obda naj se korenine z vlažnim mahom, da se

preveč ne posuše. Posebno iglatemu drevju močno škoduje, ako se tenke koreninice preveč osuše.

»Gosp. Nov.«

Za sirote izseljencev.

Ameriške pravne razmere imajo v inštituciji notarjev veliko napako. Notar stoji tam z ozirom na družabno stališče precej pod našim notarjem in je vsled velike konkurence navezan na različne posle, proti katerim bi se dalo marsikaj ugovarjati. Za izvrševanje notarijata se ne zahteva predizobrazba ter bi jih imenovali pri nas z maločastnim naslovom zakotnih pisarjev; nadevajo pa svojim pisarnam bombastične naslove, kakor »narodni in domovinski odvetnik«, »javni notar«, »pravna in denarna pisarna« in še mnogo enakih, s katerimi vabijo neuke ljudi. Nasedejo jim v prvi vrsti izseljenci, ker si ti v tujem kraju, nevesči tujega jezika, ne morejo pomagati. Tako zastopajo naše ljudi notariji pred vsem v pravicah za odškodnino, zavarovalnino, odpravnino in druge zahteve, ki jih zahtevajo ponesrečeni izseljenci, oziroma njih sirote in vdove od podjetnikov, pri katerih so se ponesrečili. Poleg tega, da jemljejo notariji za svoj trud visoko plačilo, ki dostikrat požre del zahtevane odškodnine, se premnogokrat pripeti, da se ti zastopniki pogodijo s podjetniki ter zahtevajo manjše zneske, kakor bi jih ponesrečenci ali njihovi dediči lahko iztirjali. Na ta način služijo na dve strani v veliko škodo naših rojakov. Sicer bi se dale vse te poravnave izpodbijati kot v formalnem oziru nezadostne in tako še marsikaj pri zahtevanih odškodninah rešiti, vendar tega neuki izseljenci ne vedo ter trpijo škodo.

Na te nedostatke so opozorili konzulati vlado ki je na Ogrskem izdala okrožnico na podrejena oblastva, da v tem oziru marljivo postopajo. Obrača se na okrajna glavarstva in upravna oblastva, da v vsakem slučaju smrti ali ponesrečenja pri delu ter vsled tega nastale nezmožnosti za delo kakega rojaka v Ameriki, pozovejo njegove sorodnike in rodbino, da stavijo svoje zahteve za odškodnino ali zavarovalnino. Okrožnica vlade posebno prepoveduje vsako pooblastilo komurkoli, pred vsem, pa prekomorskim agentom, ki se z zastopstvom v takih zadevah bavijo. Posebno polaga okrožnica važnost na to, da stranke pri oblastvih ustno stavijo svoje zahteve in da ne vlagajo nikakih prošenj, ki bi bile morda v nasprotju z njenimi zahtevami. Priložiti se morajo vsa dokazila sorodstva in podobno, kot dokaz postavnega nasledstva.

Vse uradovanje v korist izseljencev se vrš popolnoma brezplačno, kar se strankam vnaprej v okrožnici zagotavlja. Avstrijska vlada dosedaj še ni razposlala podobnega obvestila.

Važne odločbe deželne vlade glede občinskih volitev.

V sledečem priobčujemo rešitev c. k. deželne vlade v Ljubljani o pritožbi, ki se je vložila proti izidu volitve občinskega odbora v Boštanju ob Savi, izpustivši le imena in nekaj manj važnih točk.

Odločba deželne vlade vsebuje več jako važnih načelnih, volilnega postopanja se tičočih določb, ki bodo dobro služile bodisi županstvom kakor tudi ostalim volilnim upravičencem za bodoče volitve kot pouk.

Dotični odlok se glasi:

C. kr. deželna vlada v Ljubljani je glasom ukaza z dne 15. julija 1912 št. 17473 ugovor M-a K-a proti občinski volitvi dne 26. januarja 1912 zavrnila.

Ta razsodba je po § 33 obč. vol. reda v administrativni instančni poti dokončno veljavna in temelji na sledečem:

M. K. najprvo ugovarja, da so v imeniku II. vol. razr. vpisani kot volilci F. D., v imeniku I. vol. razreda J. G. in M. A., da so pa pri izpodbijani volitvi na imena teh volilcev volili A. D. ozir. J. G. in A. A.

Ta ugovor je neutemeljen.

V volilnih imenikih so bili sicer s početka, t. j. v času, ko so bili prvokrat v splošni vpogled razpoloženi, v istini vpisani kot volilci F. D. ozir. J. G. in M. A. Vsled reklamacije, vložene za časa reklamacijskega postopanja od F. K. je pa reklamacijska komisija sklenila priimke gori imenovanih volilcev v toliko popraviti, da se vpišejo mesto »F.« D. v imeniku II. vol. razr. A. D. in mesto »Jožefa« G. in M. A. v imeniku I. vol. razr. »Janez« G. ozir. A. A.

Sklepi reklamacijske komisije so se v smislu § 17 vol. reda pravilno razglasili in se proti njim tekom reklam. postopanja ni več ugovarjalo.

Preje omenjeno popravljanje volilnih imenikov temelji torej na pravomočnem sklepu reklamacijske komisije in se vsled tega v sedanjem štadiju volitve ne more več izpodbijati.

V tem, da so se dopustili kot volilci A. D., J. G. in A. A. ni torej nič nepostavnega.

Ugovor, da več imenoma navedenih oseb ni dobilo volilnih listov, je nedopusten.

Gre se tukaj za individualno politično volilno pravico, katero sme edino le dotični volilec zahtevati.

Ugovornik ni ne trdil, ne dokazal, da sme v ugovoru navedene osebe postavno zastopati in torej za pritožbo vsled namišljene kršitve volilne pravice imenovanih oseb ni legitimiran.

Nadaljni ugovor, da je občinski urad v Boštanju dostavitev volilnih listin izročil osebam, ki

so povodom dostavitve agitirale za nasprotno stranko, ni utemeljen.

Po § 18 obč. vol. reda je dostavitev volilnih listin prepuščena županu; ta se pri izberidostavnih sredstev lahko svojevoljno ravna in sme osebe, ki naj oskrbujejo dostavitve volilnih listin, polastnem mnenju določiti.

Ugovornik ne trdi, da bi se mu od oseb, katere je župan izbral za dostavitve, kratila njegova volilna pravica; za pritožbo radi namišljenega kršenja volilne pravice tretjih oseb pa M. K., kakor se je že gori povdarjalo, ni legitimiran.

Ugovor, da so dostavitveni organi na nedopusten način agitirali, ni dopuščen.

Ta ugovor se namreč nanaša na dogodke, ki so se baje vršili pred volitvijo, torej izven postavnega delokroga volilne komisije, in torej ne morejo služiti za predmet ugovorov.

Taki dogodki spadajo le pod kazenski zakon, veljavi volitve pa ne škodujejo.

Nadalje se ugovarja da so sledeči volilci: (slede imena)... svoja prvotno nasprotni stranki dana pooblastila preklicali in nato nova pooblastila izdali Slovenski Ljudski Stranki, vendar pa se je pri izpodbijani volitvi volilo za gori imenovane osebe na podlagi prvotnih pooblastil, ki so bila od teh volilcev preklicana.

Ta ugovor se mora kot neutemeljen zavrniti.

Kakor je iz izjave odposlanca c. kr. okrajnega glavarstva, ki je bil pri volitvi navzoč, razvidno, se proti veljavnosti pooblastil, na podlagi katerih so se oddajali glasovi za gori imenovane volilce, pri volitvi sami ni od nobene strani ugovarjalo; tudi se niso pri volilni komisiji nepismeno neustno preklicala ta pooblastila ne od strani volilcev samih, ne od strani poznejših pooblaščenecv.

Volilna komisija v danem slučaju torej ni imela nikakega povoda veljavnost ozir. pristnost k volitvi prinešenih pooblastil preiskavati. V tem, da se to ni preiskalo, pa v konkretnem slučaju ne kaže nobene nepostavnosti oz. pomanjkljivega postopanja.

Volilna komisija namreč ni poklicana in tudi ni upravičena preiskavati predložena pooblastila glede na njih veljavnost in glede pristnosti podpisov, ki se na njih nahajajo, ako ni določenih pomislekov danih ali ako se takih pomislekov ne prijavi.

Naloga volilne komisije v tem oziru je razvidna iz določbe § 25 obč. vol. reda. Po tej citirani določbi smejo zastopniki in pooblaščenecv v imenu volilnega upravičenca voliti le v slučajih §§ 4, 5, 6 in 7 in le, če izkažejo svojo upravičenost.

Volilna komisija mora tedaj v vsakem slučaju oddaje glasu po pooblaščenecv le pregledati, če je dan kak slučaj §§ 4 do 7 obč. vol. reda in ne sme dovoliti glasovanja potom pooblastila, če ji je znano, ali če se vsled protesta tretje osebe konstatira, da izdajatelj pooblastila za izvrševanje volilne pravice potom pooblaščenca ni upravičen, kakor v slučaju, če se vsled zunanjih znakov pooblastila na njega veljavnosti dvomi ali če se ta vsled drugega pooblastila istega volilnega upravičenca izkaže za neveljavno. Da bi se o veljavnosti zadevnih pooblastil pri volilnem aktu ugovarjalo, ne trdi ugovornik.

Zadevni ugovor je vsled tega neutemeljen.

Nadalje se ugovarja, da se je za A. B. ki biva v Ameriki, volilo na podlagi neveljavnega pooblastila in da je bilo pooblastilo F. S. ponarejeno.

Proti veljavnosti oziroma pristnosti teh dveh pooblastil se pri volilnem aktu samem ni od nobene strani ugovarjalo. Glede teh dveh ugovorov velja tudi gori omenjeno, in se morata vsled tega ugovora zavrniti.

Ugovarja se nadalje, da se je za vas Križ, nadalje za občino Boštanj, za podobčino Boštanj in za vas Spodnji Boštanj volilo brez pooblastil.

Tudi ta ugovor je neutemeljen.

Po § 6 vol. reda volijo za korporacije tisti, kijih morajo po določenih zakona ali pravil na zunaj zastopati.

Če so torej za imenovane korporacije volili, kakor povdarja občinski urad Boštanj v poročilu z dne 9. februarja 1912 št. 150, načelniki dotičnih gospodarskih odborov kot njih postavnih zastopniki po točki 8, II. pristavka k obč. redu brez vsakega pooblastila, se z ozirom na gori rečeno ne more uvideti v tem kake nepostavnosti.

Ugovor konečno, da je postopanje pomanjkljivo, ker je občinski urad v Boštanju baje opustil sestaviti seznamek, ki je po § 15 obč. vol. reda predpisan, je ne glede na to, da spada ta ugovor v štadij priprav za volitev, neutemeljen, ker so faktično navedeni seznamek nahaja pri volilnih aktih.

Kdo sme biti voljen v občinski odbor.

(K § 10. obč. vol. reda.)

Med osebami, ki so izključene od pasivne volilne pravice, navaja § 10. v točki 5.) občinskega volilnega reda med drugim tudi one, »ki so v zamudi s položitvijo računov o gospodarstvu z njim izročenim premoženjem občine ali kakšnega občinskega zavoda«.

Opirajoč se na ta § so vložili E. G. in tov. proti izvolitvi J. R. v R. v občinski odbor pritožbo, ki jo je okrajno glavarstvo v K. po § 32., zadnji odstavek obč. vol. reda, kot nevtemeljeno zavrnilo.

Proti tej odločbi e. kr. okrajnega glarstva so vložili pritožniki zopet pritožbo na e. kr. deželno vlado v Ljubljani, ki jo je pa zavrnila iz sledečih razlogov:

Pritožniki se sklicujejo na to, da je za občinskega odbornika izvoljeni J. R. po § 10. točka 5. obč. vol. reda izključen od pravice, biti voljen, ker je v zastanku s položitvijo računa kot načelnik gospodarskega odbora v R. in glede v tej lastnosti izročenega mu opravljanja premoženja.

Ta trditev je pa nevtemeljena.

Po točki 5.) preje navedenega zakonitega določila ne morejo biti voljene one osebe, ki so v zamudi s položitvijo računov o gospodarstvu z njim izročenim premoženjem občine ali kakega občinskega zavoda.

Ta določba se nanaša torej izključno le na osebe, ki jim je izročeno upravljanje premoženja občine ali kakega občinskega zavoda (naprave) in ki so v zamudi s položitvijo računov, izvirajočih iz tega naslova. Nanašati se torej ne more — in ne smiselno vporabljeni glede oseb, ki imajo opravljati izključno le premoženje kakega kraja (kake podobčine) na podlagi predpisov dodatka II. k občinskemu redu, osobito ker se morajo izjemna določila § 10. občinskega volilnega reda natančno (po besedilu) razlagati, torej ne dopuščajo kake širše razlage.

Proti tej odločbi je nadaljna pritožba nedopustna.

Tako je zopet rešeno eno vprašanje, ki je treba si zapomniti za nadaljne slučaje, da ne bodo nastajale pritožbe, ki le ovirajo redno občinsko gospodarstvo, — mnogo škodujejo, nikomur ne koristijo, — in izvirajo le iz osebnosti in nagajivosti.

Odškodnina za zaupnike posredovalnih uradov.

Deželni odbor dobiva od več strani vprašanja glede tarife, po kateri bi se plačevala zaupnikom posredovalnih uradov primerna odškodnina za dejanske in potrebne izdatke, kakor tudi za zamudo časa, v smislu določila § 10. postave z dne 27. septembra 1911 dež. zak. št. 45 o občinskih posredovalnih uradih. — Pa tudi mi smo že dobili slična vprašanja in prošnje za pojasnila. —

Za sedaj bodi pripomnjeno le, da tarifa od deželnega odbora ta čas še ni določena, da pa se

bode baval deželni odbor z njo v eni prihodnjih sej. Kakor hitro jo bo določil, se bo razglasila takoj po posebni okrožnici. — Odškodnina se bo potem lahko izplačala zaupnikom tudi za nazaj.

Vendar pa naj se v prvi vrsti uvaža, da je služba zaupnika častna služba, ki naj se opravlja kolikor mogoče brez plačilo, saj je tudi namen zakona ravno ta, da se kolikor mogoče obvaruje ljudstvo materijelne škode in se mu prihranijo stroški dragih pravn.

Manj ko bo stroškov, manj bodo obremenjeni po dokladah ravno občani sami.

Potreba občinskih blagajn.

Slučaj, ki se je pripetil v Št. Rupertu na Dolenjskem, izpričuje dovolj jasno, kako potrebno in važno je, da imajo občine železne blagajne, v katerih se varno hrani občinsko premično premoženje, kot: denar, vrednostni papirji, vložne knjižice, še bolj pa blagajniški dnevnik. — Ako bi bilo imelo županstvo v Št. Rupertu blagajniški dnevnik pod ključem, varno shranjen v železni blagajni, bi bilo nemogoče priti do njega nepoklicani osebi in ga odnesti.

Blagajniški dnevnik je gotovo prav tako važen, kot denar sam, če ne še važnejši.

zato ne moremo nikoli dovolj priporočati županstvom, naj si vendar nabavijo železne blagajne. Enkratni izdatek za stvar, ki bo trajala za več rodov, pač ni v nobeni primeri z dobičkom, ki ga imajo občani od varnosti.

Kdo ve, koliko škodo lahko trpi občina, trpe davkoplačevalci, če se izgubi tako važen dokument, kot je blagajniški dnevnik.

To bodo menda uvideli tudi občinski odbori in se naposled otresli trme, s kakršno se ponekod upirajo nakupu prepotrebnih blagajn.

Kdor hoče dobiti solidno blago, dobre blagajne po zmerni ceni, naj se obrne za posredovanje na »Kmetško župansko zvezo«.

Vzroki draginje in moderno oderuštvo.

Danes že vsak človek vé, da je klic: »Kmet dela draginjo!« prazno besedičenje gotovih krogov. Res je, da so precej poskočile cene poljskih pridelkov, res je pa tudi, da je iskati splošne draginje vse kje drugje, kot pri kmetu, ki ravno vsled stopnujoče se draginje delavskih moči in vsled draginje vseh stvari ki jih mora kupovati, sam ne more izhajati. Vsled tega tudi cene kmetških pridelkov in živine ne morejo biti take, kot so bile pred 50, pa recimo tudi pred 20 leti.

Eden izmed največjih vzrokov — lahko rečemo največji vzrok draginje pa je — denarni trg. —

Banke in pod njihovo nadvlado stoječe organizacije so v prvi vrsti povzročiteljice sedanje draginje. — Banke so monopolizirale in kartelirale velike tvornice, da jih obvarujejo pred krizami in jim omogočijo ogromne dobičke. Srednja podjetja, mala obrt, — pa ginejo.

Banke poskušajo pritegniti nase tudi denar srednjih in nižjih slojev, o katerem lahko rečemo, da je za našega kmeta potem za dolgo izgubljen. Tako pa se vedno krčijo razpoložljiva sredstva za kredit našemu kmetu, ki ga tudi mnogokrat rabi, a težko dobi, in še tega proti visokim obrestim.

Vsi izdelki od blaga za obleke, železnih izdelkov, do živil (n. pr. sladkorja) imajo stalne, napete cene vsled kartelov, ki imajo oporo v velekapitalu, torej predvsem v bankah. — Vse »dobrote« teh organizacij pa mora enako kakor drugi stanovi — odjemalci — čutiti na svojih plečih tudi naš kmet.

Pa poglejmo dobičke, ki jih imajo kapitalisti. — Denar, ki ga ima v akcijah naloženega sedem velikih dunajskih bank, je donasal že leta 1901 po 8%, l. 1911 pa že 12%. To pa še niso popolne številke, ker jih banke prikrivajo javnosti. Banke (organizirane) namreč ne razdeljujejo enako visokih dividend. Tako n. pr. je razdelil »Zemljiški kreditni zavod« 28,5 odstotno dividendo, »Kreditni zavod« 12,1%-no, »Deželna banka« in »Bančno društvo« 9,6%-no dividendo.

Od kod te razlike? In kje je ostali denar iz pravega čistega dobička?

Ni težko to dognati. Velike vsote so se odkazale rezervnim zakladom, kajti čim večji so rezervni zskladi, tem več dobe delničarji. — Veliki akcijonarji dobivajo v obliki nagrad (tantijem) milijonske vsote in povrh še dobičke kot solastniki velikih industrijskih podjetij. S tem pa, da ponujajo banke visoke obresti, le zapeljujejo ljudi, da jemljejo denar iz hranilnic in ga nalagajo v banke, na ta način pa pomagajo plesti bič, ki tepe nje same.

Pri tem je treba še uvaževati, da se porabi iz hranilnic in posojilnic dvigneni in v bankah nalcženi denar za špekulacije, in vsled tega nikdar ni tako varno naložen, kot je bil v teh zavodih.

To dejstvo se mora z narodno-gospodarskega stališča le obžalovati. Denar, ki je bil naložen v banke, je odtegnen srednjemu stanu, ki more dobiti denar na posodo, če ga rabi, le proti visokim obrestim, a ga še težko dobi.

Banke upravljajo zdaj velikanske vsote denarja. Leta 1901 so upravljale velike banke 2048 milijonov kron, leta 1911 pa že 4500 milijonov; srednje banke l. 1901 le 114, leta 1911 pa že

660 milijonov kron; provinčne banke leta 1901 274 mil., l. 1911 pa že 724 milijonov kron.

Ves tuj denar v upravi bank je poskočil od 120 do 478 odstotkov.

Pa poglejmo razliko v obrestovanju pri bankah. — Mali človek — vlagatelj dobi 4½ do 5% obresti, bankirju se obrestuje denar z 12% do 28%, vrhtega pa dobi kot član (n. pr. upravni svetnik) kakega velepodjetja še mastne, milijonske nagrade. »Praška železna industrijska družba« je izplačala v 5 letih okroglo 5 milijonov 720.000 K tantijem, poleg tega pa še 32% do 45% dividend.

Ta organiziran kapital je kriv, da se je podražila moka, podražil sladkor, podražilo železo, i. t. d.

Tu tiči moderno oderuštvo, ki je vir zla, in neposredni krivec draginje, ne pa kmet, ki jo čuti enako, kot vsi drugi sloji.

Vprašanja in odgovori.

93. Županstvo št. Vid.

Vprašanje:

Nekdo je postavil tik sosedovega poda »stog« slame tako blizu stene, da škropi ob dežju na sosedovo steno in skozi okna na lesena tla. Vsled moče ima sosed škodo.

Ali se more dotičnega prisiliti, da prestavi stog od poslopja?

Odgovor:

Če stoji »stog« na sosedovem svetu, potem ga ta enostavno lahko odstrani, seveda tako, da se lastniku ne bo godila škoda.

Če pa stoji stog na njegovem lastnem svetu, a v taki obsežnosti, da sega slama preko meje sosedovega posestva, in kakor pravite zamaka ob dežju njegov pod, še more po našem mnenju tudi ta okolnost smatrati kot motenje posesti.

Ker pa je stvar zasebno-pravnega značaja, spada vsekako le pred sodišče, ako sporazum — z morebitnim posredovanjem županstva mirnim potom ni mogoč.

Za kako posebno odredbo pa županstvo ni kompetentno, ker ni javnih ozirov.

Če je pa morda »stog« — kakor imenujejo ponekod na Gorenjskem kozolce — stavba te vrste, potem pač lahko postopa županstvo tudi po določbah stavbnega reda.

94. Županstvo G.

Vprašanje d. o.:

Kakšno naj bode besedilo za slovesno obljubo, ki jo napravijo v smislu §. 7 zakona o posredovalnih uradih izvoljeni zaupniki?

Odgovor:

Posebne oblike za slovesno obljubo zaupnikov posredovalnih uradov §. 7 zakona z dne 27. septembra 1911 dež. zak. št. 45 ne predpisuje.

Župan naj po določbah tega §. predvsem opozori izvoljene zaupnike na resnost in važnost poverjenih jim poslov, potem pa naj store v njegove roke po navedenih določbah zahtevano slovesno obljubo, da bodo vestno vršili svoje dolžnosti brez ozira na eno ali drugo stran.

Županu je na prosto voljo dano, držati se morda primerno spremenjenega besedila za obljubo, kakoršno

predpisuje občinski red v »pristavku« I. za občinske svetovalec.

(Prip. ur. — Opozarjamo, da se mora obdržati pri obravnava posredovalnih uradov ona resnost, ki se zahteva pri sodiščih. — Važnosti odgovarjajoča resnost mora biti tudi pri zaobljubi)

95. Županstvo občine Banja Loka.
Vprašanje:

Prosimo vljudno pojasniti: Je-li županstvo primorano sprejemati in oddajati sodnijske akte?

Odgovor:

Sodišča se smejo posluževati občin oziroma županstev pri vročbah tako v kazenskih, kakor tudi v civilno-pravnih zadevah. V tem oziru prečitajte samo članek na strani 171/2 »Občinske Uprave« št. 22 iz leta 1909. — Posebej Vas pa opozarjamo, da ima občina pravico pobirati za vročbo razpisov v strankinih zadevah takso po 22. točki taksne tarife.

Vidi se pa, da sodišča premalo vpoštevajo določbe §. 88 civilno-pravnega reda, ki pravi, da morajo izprostiti za sodelovanje občin pri vročevanju sodnih spisov izjavo deželnega odbora. Na strani 190 »Občinske Uprave« v 24. št. l. 1909 imate našete vse one občine, ki so po pravilnem dogovoru z oblastvi prevzele ta posel. — Vaše občine ni med njimi. — Sodišče naj torej v prvi vrsti doseže izjavo deželnega odbora.

V ostalem pa veljajo predvsem določila, da se dostave praviloma izvršujejo po pošti. — Berite tudi članek na str. (58—59)—60 »Občinske Uprave« št. 8 iz leta 1911.

96. Županstvo Tr.

Vprašanje (d. o.):

Prosi se za pojasnilo oziroma tolmačenje §., ki govori o kolkovanju pri izvrševanju zakona o obč. posredovalnih uradih z dne 27. sept. 1911 dež. zak. št. 45.

Odgovor: (d. o.)

Kolkovne pristojbine, ki se imajo zahtevati pri občinskih posredovalnih uradih, so navedene v §. 27. zakona z dne 27. septembra 1911 dež. zak. št. 45.

Pripomniti je, da se pri poravnava za denarne vsote morajo prišteti glavnemu znesku tudi postranske obveznosti, n. pr. obresti, troški i. t. d., in se mora torej pristojbina (kolek) računati od skupnega zneska. (Razpis finančnega ministrstva z dne 18. julija 1889 št. 15414.)

Kolkovna lestvica (skala) mora biti županstvu itak znana; nahaja se v vsakem koledarju i. dr.

V ostalem se pa morajo poravnave v zasebno-pravnih zadevah naznaniti pristojbinskemu uradu v svrhu odmere pristojbin.

Le glede — v zadnjem odstavku preje navedenega §. omenjenih sodnih poravnav bi bilo še pripomniti, da so pri sodiščih sestavljeni zapisniki, če se skuša doseči poravnava in če vrednost spornega predmeta ne presega 100 K, podvrženi kolku 24 h; (razpis finančnega ministrstva z dne 11. septembra 1905 ad št. 28.054); dalje, da so poravnave s posestniki povodom ekspropriacije (razlastitve) nepremičnih posestev kolka (pristojpin) proste.

Povečini v vseh drugih slučajih se rabi kolek 1 K, — vendar pa je priporočati županstvu, naj se v dvomljivih slučajih obrne za pojasnilo na finančno oblastvo.

97. Županstvo Zagorje na Notr. in g. F. B. v Šmarci:

Vprašanje:

A. More-li okrajno glavarstvo prisiliti podrejene občine, da napravijo dvojezične krajevne table?

Okrajno glavarstvo v Postojni je povabilo vse župane podrejenih občin; ukazalo se jim je, da morajo župani dati napraviti krajevne table z dvojezičnimi napisi in sicer zaradi vojaštva, prometa tujcev, in ker to tudi z a k o n

(?) zahteva. — Župani so se soglasno izjavili, da ne bodo napravili dvojezičnih, temveč samoslovenske table. Glavarstvo je na to pripomnilo, da se bode one župane, ki se ne bodo pokorili tozadevnemu ukazu, prisililo v to s strogo kaznijo.

B. Ali se res more siliti kmečke občine, da morajo imeti krajevne napisne table — ki so bile še-le pred kratkim nove, dvojezične napise, in da bi se morale vsled tega table s samoslovenskimi napisi uničiti? Ako gremo v Ljubljano ali Kamnik, vidimo ondi samoslovenske napise. —

Na Koroškem in Štajerskem so napisi le nemški, a v naši Kranjski bi morali biti dvojezični?

Odgovor (na oboje vprašanj):

Saj smo že povdarjali, da je ta ukaz —, ki pa izvira od c. kr. deželne vlade in ne od okrajnih glavarstev samih —, udarec v obraz narodni ravnopravnosti. — Berite pazno članek v števil. 9/10 letošnje »Obč. Uprave« na strani 69 pod naslovom: »C. kr. politična oblastva in krajevni napisi.«

Več Vam skoro tudi danes ne moremo povedati.

Pripomniti pa moramo, da zakon nikjer ne zahteva dvojezičnih krajevnih napisov, ampak da je to administrativna odredba, ki jo je izdal bivši deželni predsednik baron Hein na podlagi zakona o ljudskem štetju iz leta 1869., ki prepušča določati obliko deželnim oblastvom. Deželni predsednik bi bil moral pač imeti pred očmi jezikovno ravnopravnost vseh narodov, ne pa samo Slovencev na Kranjskem. To povdarjati imamo popolno pravico, ker je naša dolžnost boriti se — poleg poučevanja — tudi za neprikrajšane pravice svojega naroda. —

Izgovor na vojaštvo, promet tujcev, i. t. d. je pač samo izgovor, in nič drugega.

Tujci pač ne bodo lazili po oddaljenih vaseh; avtomobilisti n. pr. pa tudi ne bodo čitali krajevnih napisov. — Kam pa pride vojaštvo v naše kraje? — Na Notranjskem pozna vojaštvo vse kraje tudi s slovenskimi imeni bolje, nego gg. politični uradniki. — Gorenjsko poznajo tujci tam, kamor zahajajo, tudi brez vseh napisov. — Kaj pa, če pride tujec druge narodnosti na Koroško, Štajersko, ali recimo še dalje, n. pr. v Švico?

Agentje, ki iščejo kruha po naših deželah naj se le nauče tudi naših krajevnih imen, ki so v nemščini itak le grde spakedranke lepih slovenskih imen.

Kar se tiče »strogih kazni« — za enkrat ne moremo pisati o temu. Pripravljeni smo pa izdati zaupna pismena navodila, kako postopati županstvom z ozirom na ta nov pritisk glede napisov sploh, če se nam povrnejo troški.

Mudi se nikakor ne. — Poznamo g. okrajnega glavarja, ki je odredil, naj se napravijo novi napisi še le potem, ko bodo postali sedanji nerabni. Nikdo nima pravice, delati občinam nepotrebne troške. Tu ima besedo občinski odbor, kije odgoren za gospodarstvo.

Končno pa opozarjamo, da so krajevni napisi nekaj povsem drugega nego napisi kot v Ljubljani, Kamniku, Novem mestu, i. drug., ki označujejo ulice, trge, itd. Te zadnje določati ima izključno pravico le občina v lastnem delokrogu. V tem oziru tudi Kočevcev ni mogoče prisiliti, da bi označili svoje ceste z dvojezičnimi napisi.

98. Županstvo G.

Vprašanje:

V tukajšnji občini šo se delila občinska zemljišča. O načinu, kako se imajo razdeliti, je sklepalo starešinstvo, predlog pa je stavil in diktiral en podžupan, ki je bil sam deležnik in se je šlo za njegovo privatno korist. — Sklepalo se je tudi v njegovi navzočnosti.

Ali je tak sklep zakonit, ker §. 43 o. r. jasno pove, da se morajo udje starešinstva odstraniti, ako se gre za sklep, ki je v njihovo privatno korist?

O d g o v o r :

Slog Vašega precej nejasnega vprašanja smo morali popraviti in pravilno prikrojiti. Menimo, da je smisel v tej obliki pravilna.

Predvsem moramo povdarjati, da rešitev takih vprašanj z dalekosežnimi posledicami nikakor ne more spadati v okvir našega lista. Tem manj Vam moremo dati točen odgovor, ker nikakor ni jasno, če so dotična zemljišča res občinska. Če je temu tako, bi se moralo postopati po določbah zadnjega odstavka §. 62 obč. reda. Treba je namreč za razdelitev občinskih posestev dovoljenja deželnega zbora. — Obrnite se torej edino le na deželni odbor, kateremu predložite z natančnim poročilom vse — na razdelitev zemljišč nanašajoče se spise.

Kdaj se mora kak starešinec ali odbornik odstraniti od seje, določa §. 44 obč. r., kdaj pa samo glasovati ne sme, je razvidno v §. 43 obč. reda.

Sklepiti pa mora o predmetu občinski odbor, ne pa starešinstvo.

Raznoterosti.

Dolžnosti hišnih gospodarjev. Zanimivo razsodbo je izreklo dunajsko deželno sodišče. Neko izdelovalko cvetlic je na Mariahilfski cesti na Dunaju poškodoval kamen, ki je padel z neke hiše. Poškodovanka je tožila lastnika dotične hiše za odškodnino bolečin. Deželno sodišče je obsodilo hišnega gospodarja na plačilo 1000 K za bolečine, kakor na povračilo zdravniških stroškov in izgube zaslužka z utemeljitvijo, da ima oni, ki

ima koristi od kake stvari ali podjetja, tudi nositi škodo, ki nastane pri zasledovanju interesov tega podjetja. Deželno sodišče je končno tudi izreklo, da je hišnemu gospodarju tudi dana prilika, prevaliti škodo, ki nastane vsled nezgod, potom zavarovanja za jamstvo na družbe.

Št. 17869.

Razpis.

Deželni odbor kranjski otvori 1. oktobra 1912 v samostanu šolskih sester »De Notre Dame« v Šmihelu pri Novem mestu gospodinjstvo šole, obstoječo iz notranje šole (internata) in zunanje šole (eksternata). Za notranje učenke dovoli deželni odbor 6 ustanov po 15 K na mesec, t. j. polovico učnine in preskrbnine, ki jo je plačati redu šolskih sester. Istotako se bo plačevalo iz deželnega zaklada zajuterk in kosilo zunanjih učenk, katerim torej ne bo trpeti nobenih stroškov.

Prošnje za sprejem in za ustanove je predložiti do 1. septembra t. l. na vodstvo deželne gospodinjstvo šole v Šmihelu pri Novem mestu, kjer se dobe tudi podrobnejša pojasnila.

Od deželnega odbora kranjskega,
v Ljubljani, dne 6. avgusta 1912.

„Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani“

v hiši Zadružne zveze, Dunajska cesta 32

(nasproti „Bavarskemu dvoru“ v bližini mitnice).

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4¹/₄ 0

brez
odbitka.

Vložne knjižice drugih denarnih zavodov sprejema kot gotov denar. — Posojila na zemljišča daje po 4³/₄% in 5%. — Daje posojila na amortizacijo na vsak poljuben načrt, dalje na menice in vrednostne papirje.

Uradne ure vsak delavnik od 8.—12. dopoldne.

Za varnost vloženega denarja jamči 21 kmečkih občin z vsem premoženjem in davčno močjo. Vsaka špekulacija z vloženim denarjem je po pravilih odobrenih od c. kr. deželne vlade izključena, zato je denar v hranilnici popolnoma varno naložen in se ni bati nobene izgube.

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4¹/₄ 0

brez
odbitka